

»Mladi za napredek Maribora 2015«

32. srečanje

EZOTERIKA PROSTOZIDARSTVA

Raziskovalno področje: Sociologija

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Avtor: MAŠA PREDIN
Mentor: DARKO HEDERIH
Šola: OŠ BRATOV POLANČIČEV MARIBOR

2015, Maribor

»Mladi za napredek Maribora 2015«

32. srečanje

EZOTERIKA PROSTOZIDARSTVA

Raziskovalno področje: Sociologija

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

2015, Maribor

KAZALO

1	UVOD	5
1.1	Namen naloge	6
1.2	Hipoteze	6
2	PROSTOZIDARSTVO.....	7
2.1	Pomen prostožidarstva.....	7
2.2	Začetki prostožidarstva.....	9
2.3	Znaki prostožidarstva.....	10
2.4	Velika loža Slovenije	12
2.5	Redi ali stopnje	14
2.6	Prostožidarstvo – tajno društvo?	15
3	METODOLOGIJA DELA	17
4	REZULTATI.....	18
5	INTERPRETACIJA	21
6	ZAKLJUČEK.....	24
7	DRUŽBENA ODGOVORNOST	26
8	VIRI IN LITERATURA	27
9	PRILOGE.....	28
9.1	Rezultati ankete (priloga 1)	28
9.2	Anketa za osnovno- in srednješolce (priloga 2).....	29
9.3	Vprašanja za intervju s prostožidarji (priloga 3)	32

KAZALO SLIK IN GRAFIKONOV

Slika 1: Šestilo in kotnik (http://www.masonsmart.com/image-files/cmqsqr.jpg)	10
Slika 2: Akacijeva vejica (http://www.themasonictrowel.com/articles/symbolism/comprehensive_files/short_symbolism/acacia.gif).	11
Slika 3: Vsevidno oko (http://www.masonic-lodge-of-education.com/images/all-seeing_eye.gif)	11
Slika 4: Sidro in barka (http://www.masonic-lodgeofeducation.com/images/ARK_387x215.gif)	12
Slika 5: Velika Loža Slovenije (http://www.prostozidarstvo.si/img/logo-mali.png).....	13
Grafikon 1: Poznavanje pojma prostozidarstvo med anketiranimi	18
Grafikon 2: Odgovori anketiranih o področju delovanja prostozidarstva.....	19
Grafikon 3: Pomen naziva »tajno društvo« danes.....	20
Grafikon 4: Mnenje vprašanih o razširjenosti prostozidarstva v Sloveniji	28
Grafikon 5: Poznavanje osnovnega načela prostozidarstva med anketiranimi	28
Grafikon 6: Poznavanje razpoznavnih znakov prostozidarstva	29

POVZETEK

Skrivno delovanje prostožidarskih lož je v današnjem času povzročilo številne konspiracije o zlohotnosti družbe. Z raziskovalno nalogo sem želela prepričati ljudi v vrednotenje prostožidarstva še z drugega vidika.

Z anketo sem preverila poznavanje *sodobnega* prostožidarstva in njegovih ciljev pri deveto- in srednješolcih ter tako potrdila svojo hipotezo o slabem poznavanju slednjega.

Poleg tega sem želela definirati pojem »tajno društvo« v sodobnem času. Kot so zatrdili prostožidarji v intervjuju, njihova družba ni skrivna, temveč »ima skrivnosti«. Rezultati ankete so pokazali, da večina tajnim društvom še vedno pripisuje popolno anonimnost.

S primerjavo teorij o nastanku prostožidarstva in izvoru njegovega izročila se je moja hipoteza potrdila – številni namreč ne vedo, kaj bi označili za prehod iz operativnega v spekulativno prostožidarstvo. To so pokazali tudi rezultati ankete. Poleg tega je veliko anketiranih predpostavilo povezavo prostožidarstva z vero, kar prostožidarji zanikajo.

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju za vsestransko pomoč in spodbudo pri delu. Tudi Velika Loža Slovenije mi je s svojimi odgovori zelo pomagala pri raziskovalni nalogi. Prav tako se zahvaljujem osnovno- in srednješolcem, ki so sodelovali pri moji anketi.

1 UVOD

Sodobno prostožidarstvo je v svoji osnovi miroljubno društvo s humanitarnimi načeli, ki odgovarja na filozofska in etična vprašanja. Zaradi skrivnega delovanja pa se pojavljajo številne konspiracije, ki javnost prepričujejo v zlohoto družbe. Zanimivo je tudi, da prostožidarstvo številni povezujejo z vero in politiko, medtem ko sta to »prepovedani« temi.

Konspiracije bi lahko povezali tudi z razlikovanjem podatkov o nastanku prostožidarstva in izvoru njegovega izročila, kar lahko pripišemo njihovi manipulaciji.

Dosedanjih raziskav o prostožidarstvu ni veliko, kar je povezano z anonimnostjo društva. Med drugim sem si pomagala z diplomskim delom iz leta 2005 o zgodovini prostožidarstva na Slovenskem [3], pa tudi z deli slovenskih avtorjev, ki so s prostožidarji prišli v stik tako ali drugače.

1.1 Namen naloge

Z raziskovalno nalogo sem želela preveriti poznavanje prostozidarstva med učenci 9. razredov in srednješolci ter v ta namen slednje anketirati o načelih, simbolih in anonimnosti prostozidarstva. Želela sem definirati pojem »tajno društvo« danes, glede na izboljšane možnosti iskanja podatkov, ki so nam na voljo. Skušala sem vzpostaviti stik s slovenskimi prostozidarji in pridobiti odgovore na podobna vprašanja kot v anketi še z njihovega vidika. Na podlagi preučevanja različnih virov in literature sem primerjala operativno in spekulativno prostozidarstvo. Z nalogo želim ljudi spodbuditi k raziskovanju prostozidarstva še z druge strani in ne z vidika, ki jim ga vsiljuje javno mnenje.

1.2 Hipoteze

V svoji raziskovalni nalogi sem na podlagi predhodnega poznavanja prostozidarstva oblikovala naslednje hipoteze.

Hipoteza št. 1: Anketirani bodo s prostozidarstvom le seznanjeni, njihovih načel in področij delovanja pa ne bodo poznali.

Hipoteza št. 2: Vprašani bodo prostozidarstvo primerjali s podobnimi društvi, na primer z Iluminati. Posledično bo večina prepoznala simbol vsevidnega očesa, ki je pogosto povezan z omenjenim društvom.

Hipoteza št. 3: Današnjim »tajnim« društvom lahko pripišemo zgolj delno anonimnost.

Hipoteza št. 4: V literaturi pride do nasprotovanj glede izvora prostozidarskega izročila in njegovega nastanka.

2 PROSTOZIDARSTVO

2.1 Pomen prostozidarstva

Prostozidarstvo je bilo od vsega začetka bratovščina tistih, ki so želeli izstopati ali so sami menili, da izstopajo. Potrebno pa je ločiti med *sodobnim* in *kamnoseškim* prostozidarstvom ter drugimi podobnimi oblikami slednjega.

Kamnoseško ali operativno prostozidarstvo je bilo ceh graditeljev katedral in rokodelcev na splošno. Binder [1] ga v svoji navedbi imenuje Strasbourško, po njihovem francoskem sedežu. Izpostavim lahko številne podobnosti s sodobnim prostozidarstvom, kot na primer združevanje v lože in kasneje velike lože. Uvedli so stavbarniške rede, ki grobo veljajo še danes.

Prostozidarstvo v kateri koli obliki pa so že od njegovega začetka spremljale konspiracije o zlohotnosti družbe in želji po prevladi sveta. Prostozidarji sami odločno zavračajo to javno mnenje.

Potrebno je omeniti tudi prostozidarske znake, pozdrave, ki so se večinoma ohranili tudi v sodobnem prostozidarstvu. Nekoč so služili razlikovanju med prostozidarji in navadnimi rokodelci. Danes pa prav ti, kljub temu da so še vedno zgolj razpoznavni znaki društva, povzročajo največ kontroverznosti.

Glavna razlika med operativnim in sodobnim, spekulativnim prostozidarstvom je osnovno načelo, cilj srečanj. Prva srečanja gradbenikov so bila res usmerjena v arhitekturo in šele tik pred nastankom sodobnega prostozidarstva leta 1717 so se začela pojavljati prva verska razlikovanja posameznih lož.

Prva sodobna velika loža je nastala v Angliji z združitvijo štirih protestantskih lož. Danes prostozidarske lože zavračajo označevanje prostozidarstva za »verske sekte«. Kljub temu še danes obstaja loža *judovskih* prostozidarjev – B'ne Berit. Judi so tudi eni izmed prvih, ki so prostozidarska načela začeli širiti na ameriških tleh.

Židi in prostozidarji so si v številnih pogledih podobni. To sta naroda svetovnega merila, ki ju ljudje že dolgo krivično izpostavljajo kot zlo sveta. Zato ni čudno, da prostozidarji ohranjajo

svojo anonimnost. Poleg tega so prostozidarje tudi fizično trpinčili kot Žide, največ prostozidarskih lož je bilo ukinjenih ali prepovedanih pred drugo svetovno vojno in med njo.

Med »druge oblike prostozidarstva« štejem predvsem teorije o nastanku in izvoru njegovega izročila. Številni omenjeno povezujejo s svetopisemskimi časi, z gradnjo Salomonovega templja. Glavni stavbenik slednjega je bil po znani prostozidarski legendi Hiram, sin judovske vdove, ki je postal žrtev svojih podložnikov – pomočnikov in vajencev – v njihovi želji po nazivu mojstra (tako bi namreč izvedeli skrivnosti mojstrske stopnje).

Zaradi daljnih začetkov prostozidarstva je težko določiti začetek njegove sodobnosti ali vsaj okvirni čas, ko se je začel uporabljati izraz prostozidarstvo v njegovem današnjem pomenu.

»...odkar ljudje živijo v skupnosti,... je bilo zmeraj kaj takega, kar se je dalo primerjati s prostozidarstvom.« (Binder, 2008, str. 11)

Ko sem prostozidarje povprašala o označitvi današnjega prostozidarstva za »sodobno«, so mi odgovorili: »Začetkom prostozidarstva pravimo operativno, ker je izhajalo iz dejanskih kamnosekov in gradbenih mojstrov. Sedanja stopnja je v tem pogledu špekulativna, saj ostaja na abstraktni ravni. Grobi kamen so nekoč oblikovali dobesedno, s tolkačem in dletom, zdaj »klešemo sami sebe«, s pogovori, preučevanjem zgodovine, simbolov, predavanji, rituali. Kot pravimo: zidaki smo zdaj ljudje.«

Pogosto pride do povpraševanja, s čim je potem sodobno prostozidarstvo res povezano. Prostozidarstvo bi lahko označili za društvo, ki odgovarja na moralna in filozofska vprašanja. Kot pravijo prostozidarji sami, bi lahko omenjeno bratovščino povezali tudi s kulturo, vsekakor pa ne s politiko in vero. Le-ti naj bi bili celo prepovedani temi pogovorov zaradi sporov, ki sta jih povzročili med brati. Povedali so mi še: »Najlepše je to opisal Dan Brown, avtor knjige Izgubljeni simbol, v pismu, ki ga je poslal članom ameriškega Škotskega reda, ker se ni mogel udeležiti njihove slovesnosti: 'Pogosto me sprašujejo, kaj me je pritegnilo, da sem se toliko posvetil prostozidarjem. Odgovarjam jim vedno enako. V svetu, v katerem se ljudje spopadajo glede tega, katera definicija Boga je pravilnejša, težko najdem ustrezne izraze spoštovanja do organizacije, v kateri ljudje različnih ver in prepričanj sedijo skupaj, »jedo isti kruh«, povezani v verigi bratstva, prijateljstva in tovarištva!' «

2.2 Začetki prostozidarstva

Kot sem omenila že v prejšnjem poglavju, lahko prostozidarstvo obravnavamo na različne načine. Šömen v svojem »Molčecem nevidnem bratstvu« kot začetek prostozidarstva navaja ustanovitev Velike Združene Lože Anglije, leta 1717, kar lahko upoštevamo kot začetek sodobnega, spekulativnega prostozidarstva. Binder medtem omenja tudi druge možne (predhodne) nastanke prostozidarstva – torej kamnoseško usmerjenega.

Kot je navedeno v Binderjevi »Skrivni družbi« številni gledajo na prostozidarstvo kot posnemanje starejših bratovščin: »...kot laik sem imel v rokah prave listine in stvarne zgodovinske vire, po katerih lahko vidimo, da je slavljen bratovščina prostozidarstva samo lepo posnemanje starejše in koristne bratovščine pravih gradbincev, katerih sedež je bil nekoč Strasbourg.« (Binder, 2008, str. 17)

Tako imenovano Strasbourško prostozidarstvo so odlikovale podobne značilnosti – ločevanje manjših skupin kamnosekov, ki so se srečevali v stavbarnicah ali ložah. Kot veliko ložo so priznavali strasbourško stolnico, 25. aprila 1459 pa so sestavili stavbarniški red, ki je člane delil na mojstre, pomočnike in vajence. Da bi se ločili od preostalih rokodelcev, so uvedli tudi prepoznavne znake, podobne današnjim prostozidarskim, in pozdrave.

Podobna združenja, torej res kamnoseško usmerjene bratovščine, so obstajala vsaj od rimskih časov do 18. stoletja – takrat se je z ustanovitvijo velike lože v Angliji začelo današnje, spekulativno prostozidarstvo. Že pred tem so se lože začele deliti na več zvrsti – katoliške, aristokratske, protestantske ...

Prva velika loža sodobnih prostozidarjev je nastala z združitvijo štirih protestantskih lož (Pri jablani, Pri kroni, Pri goski in žaru, Pri čaši in grozdu) v Angliji, 24. 07. 1717. Kot prvi veliki mojster je bil izvoljen Anthony Sawyer.

Za tem so se ustanovitve lož v Evropi vrstile druga za drugo. Leta 1725 je nastala Velika Loža Irske, tri leta kasneje loža v Madridu, leta 1729 pa je bila ustanovljena loža v Pragi, Parizu in na Škotskem.

2.3 Znaki prostozidarstva

Kot najpomembnejši razpoznavni znak moramo omeniti »šestilo in kotnik«. Kotnik v tem primeru predstavlja moralna načela, šestilo pa njihovo mejo. V sodobnem spekulativnem prostozidarstvu je znak uporabljen pri ritualih. Med drugim bi lahko kotnik povezali tudi z njihovim rekom: »...uskladiti naša dejanja s kotnikom vrlin vsega človeštva«. Med samima znakoma se pogosto pojavi tudi črka G, kot God ali po slovensko bog. Seveda je s tem mišljen Velik graditelj vesolja, prostozidarski »stvarnik«. S tema masonskima orodjema in črko G na sredini je predstavljen mir, harmonija.

Slika 1: Šestilo in kotnik (<http://www.masonsmart.com/image-files/cmqsqr.jpg> - 13. 1. 2015)

Simbol akacije ali akacijeve vejice predstavlja dušo, duha in življenje. Akacijeva vejica je prav tako uporabljena kot del obreda za povzdignjenje v mojstra. Simbol izhaja iz legende o Hiramu – akacijeva vejica je bila namreč položena na njegovo gomilo.

Slika 2: Akacijeva vejica

(http://www.themasonictrowel.com/articles/symbolism/comprehensive_files/short_symbolism/acacia.gif - 13. 1. 2014)

Naslednji znak je vsevidno oko, božje oko ali oko previdnosti. Pogosto je povezano s trikotnikom, torej simbolom vseмогоčnega graditelja, prostozidarskega boga. Opozarja na njegovo neprestano opazovanje našega sveta.

Slika 3: Vsevidno oko (http://www.masonic-lodge-of-education.com/images/all-seeing_eye.gif - 13. 1. 2015)

»Sidro in barka« sta simbola dobro preživetega življenja in utemeljenega upanja. Samo sidro je *krščanski* simbol upanja, potrpežljivosti in odločnosti. Barka medtem predstavlja življenjsko pot.

Slika 4: Sidro in barka (http://www.masonic-lodgeofeducation.com/images/ARK_387x215.gif - 13. 1. 2015)

2.4 Velika loža Slovenije

Najprej razjasnimo pojem »loža«. Kot navaja Šömen, je loža »avtonomno združenje prostožidarjev« (Šömen, 2002, str. 339), mesto, torej zgradba ali prostor, kjer se prostožidarji srečujejo. Srečanja vodijo trije mojstri. Velika loža ali Veliki orient nastane ob združitvi deželnih lož.

Prva slovenska loža Valentin Vodnik je nastala 21. 05. 1940. Njen voditelj, starešina, je bil Fran Novak, član Osvobodilne fronte. Aprila naslednjega leta je loža razpadla in trije slovenski prostožidarji so se priključili loži Pobratim v okviru Velike Lože Jugoslavije.

Kot navajajo slovenski prostožidarji na svoji spletni strani (<http://www.prostožidarstvo.si/>), je bila dunajska loža Illyria leta 1992 ustanovljena z namenom širjenja prostožidarstva na slovenskih tleh. Ta se je zaradi delovanja na različnih področjih Avstrije leta 1993 razdelila na slovensko ložo Orient Celovec, Illyria pa je ostala hrvaška prostožidarska loža.

Na slovenskem ozemlju v času druge svetovne vojne in do leta 1991 praktično ni bilo prostožidarskega gibanja. Deputacijska loža¹ Dialogus je nastala v Gradcu, marca 1994. Prva

¹ Deputacijska ali pooblašena loža ima ustrezne pravice in naloge. Odobri jo veliki mojster, podrobnosti ureja konstitucija. Pooblašene lože niso prave in popolne. Ustanavljajo jih tam, kjer pripravljajo prave in popolne lože. (Šömen, 2002, str. 340)

loža Starega in sprejetega prostožidarskega škotskega reda v Sloveniji, loža Jurij baron Vega, je bila ustanovljena leta 1997.

Velika Loža Slovenije je nastala 16. oktobra 1999, in sicer z združitvijo naslednjih lož: Dialogus, Žiga Zois, Arcus.

Slika 5: Velika loža Slovenije (<http://www.prostožidarstvo.si/img/logo-mali.png> - 13.1. 2015)

Velike lože, tudi naša, morejo biti regularne (prave, torej zakonito ustanovljene) in popolne – predstavljati jih mora sedem mojstrov, zahtevana je tudi ustrezna oprema pri obredih («tri velike luči» – Biblija, kotnik in šestilo – , politična in verska nevtralnost, obdelava treh stopenj – delitev na vajence, pomočnike in mojstre). Regularne lože morajo vsebinsko in formalno odobriti tudi člani Združene Velike Lože Anglije.

Prostožidarje sem povprašala tudi o sestavi slovenskih lož. Kot pravijo, ženske v Sloveniji v lože niso vključene, kljub temu da v tujini obstajajo številne ženske prostožidarske lože. Okvirno je prostožidarjev v Sloveniji 100, povprečna loža pa ima 25 do 50 članov.

Tudi zanimanje za vstop v ložo je po njihovih besedah dobro. Na podlagi prostožidarstva in podobnih društev so bili posneti tudi mnogi filmi, ki gledalce vabijo v raziskovanje teh skrivnostnih društev. Kot eno izmed najvplivnejših knjig, povezanih s prostožidarstvom, omenjajo Izgubljeni simbol pisatelja Dana Browna (2010).

2.5 Redi ali stopnje

»V tako imenovanem modrem prostožidarstvu (rečemo tudi Janezovem, po Janezu Krstniku) so tri stopnje: vajeniška, pomočniška in mojstrska. Obstajajo tudi tako imenovani ritualni redovi: Royal Arch (kraljevi obok), Škotski red, Templjarji in drugi. Ti imajo od 7 pa do 33 stopenj (Škotski red). Vendar so to raziskovalne stopnje. Najvišja stopnja v prostožidarstvu je v resnici tretja, stopnja mojstra.« Tako so mi na vprašanje o prostožidarskih redovih odgovorili prostožidarji sami.

V svoji knjigi V znamenju lože [2] Anton Dvoršak opisuje svoje izkušnje s to skrivnostno bratovščino. Naštete »ritualne redove« Dvoršak poimenuje stopnje rdečih lož, vendar naj bi bilo slednjih po njegovih zapisih 29 – od 4. do 33. stopnje. 4. stopnja odlikuje »skrivnega mojstra«, najvišja, 33. stopnja, pa »suverenega velikega generalnega inšpektorja«.

Dvoršak med drugim opiše tudi sprejemni obred za prostožidarskega mojstra 3. stopnje. Obred se poleg fizičnih ritualov opira predvsem na vrednote, ki naj bi odlikovale prostožidarskega mojstra. Najprej, kot navaja avtor, preverijo kandidatovo znanje iz druge, pomočniške stopnje (poznavanje pomena simbolov, načel prostožidarstva). Sledijo fizični rituali in predaja znanja prostožidarskih mojstrov. Kot primer pove prostožidar legendo o Hiramovi smrti, ki izkazuje strogo zaupnost prostožidarskih skrivnosti in zvestobo med brati. »Med tem obredom so bratje opazili, da je naš brat predstavljal eno najsvetlejših osebnosti prostožidarstva. Hiram Abifa, ki je raje dal svoje življenje, kot da bi izdal skrivnosti mojstrske stopnje.« (Dvoršak, 1994, str. 145). Brat izve tudi geslo mojstrov tretje stopnje – stisk roke in geslo »Tubal Kain«.

Kandidat nato da svečano izjavo, ki se navezuje na radodarnost in pomoč bratom nižje stopnje – ki pa ne ogrozi kandidata samega ali celotnega društva.

Prostožidarje sem povprašala tudi o naravi takšnih preizkusov. »Kandidata za vstop, ki ga predlaga prijatelj /.../ »preverimo« s pogovorom, v katerem nas mora prepričati, da je mož na dobrem glasu in da bo spoštoval naša načela, izpolnjeval obveznosti. Napredovanja so odvisna od tega, koliko truda član vloži v svoje in skupno delo, pripraviti mora tudi razmeroma zahtevne skice (predavanja) na različne teme (od zgodovine, pomena simbolov, do raznih filozofskih vidikov našega bivanja).«

2.6 Prostožidarstvo – tajno društvo?

Zastavila sem si vprašanje, kaj danes pomeni naziv »tajno društvo« in ali lahko kot eno izmed slednjih navedemo tudi prostožidarstvo. Nedvomno je zanimanje za prostožidarstvo veliko in na podlagi raziskav je nastala kar obsežna baza podatkov o masonstvu. Le malo del so napisali pripadniki sami, saj to nasprotuje njihovim načelom zaupnosti. Kljub temu pa so pisci del o tej bratovščini imeli nekakšne izkušnje s prostožidarji – Dvoršak, avtor knjige V znamenju lože, na primer kot novinar, Šömen (Molčeče nevidno bratstvo) pa nosi naziv suverena generalnega velikega inšpektorja 33. stopnje.

»V vsebinskem smislu se stvar zapleta z mnogimi kontradiktornostmi, ki jih je v tej literaturi zaslediti. Lahko se vprašamo, ali ne služi določenim vidikom manipuliranja. Ves čas moramo seveda imeti pred očmi dejstvo, da gre za tajno organizacijo, ki svojih načrtov ne razkriva in javnosti namenja le besede o svojem duhovnem življenju. Tajno organizacija, ki bi svoje namene javno razkrivala, seveda ne bi bila več tajna.« (Perčič, 2000, str. 16)

V nadaljevanju Perčič spregovori o preganjanju prostožidarjev kot o vzroku za to manipulacijo, skrivanje podatkov.

Prostožidarji imajo imenovanje prostožidarstva za skrivno društvo kot sporno: »Nismo tajno društvo. Smo registrirani v skladu z zakonom o društvih. Vsako leto moramo pristojnemu uradu posredovati zapisnik letne skupščine (seveda z odgovornimi osebami). Boljša definicija je: smo društvo (organizacija), ki ima skrivnosti.«

Tukaj naletimo še na eno vprašanje – kakšne anonimnosti so torej takšne organizacije deležne? Imena prostožidarjev seveda niso nikdar potrdili kljub dolgim seznamom članov, ki nastajajo. Ti vključujejo tudi številne znane osebe. Kot primer lahko omenim znanega skladatelja Bacha, pisca zgodb o Sherlocku Holmesu Sira Arthurja Conana Doylea ali ameriškega predsednika Harryja Trumana.

»Seznam pomembnih, uspešnih in odličnih ljudi, ki so bili ali so člani prostožidarskih lož, prav gotovo prispeva k ugledu našega dela. Toda to je seveda le temelj. Naša prizadevanja niso javna, saj jih ne obešamo na velik zvon, kot recimo rotarijci ali lionisti, vsekakor pa smo precej aktivni tudi pri dobrotah. Ker nas je razmeroma malo, seveda ne gre za velike

projekte; v tujih velikih ložah, ki imajo po nekaj deset tisoč članov, pa dobrodelna dejavnost v materialnem smislu sega že v milijone evrov,« pravijo prostožidarji. Dosežke teh pomembnih članov prostožidarske skupnosti povezujejo z vizionarsko močjo.

Številni seveda prostožidarstvu zaradi skrivanja načel pripisujejo zlohotnost, željo po prevladi v svetovni civilizaciji. Takšno mnenje je jasno neutemeljeno, vendar je neutemeljeno tudi mnenje o humanitarnosti društva – vse zaradi manipulacije in skrivnega delovanja.

»Skozi celotno preučevanje tematike pravzaprav ni jasno, zakaj bi te, vsaj navidezno plemenite organizacije, morale delovati tajno. Navsezadnje se za plemenite in občečloveške cilje zavzemajo tudi druge javne in ugledne inštitucije in zato je ni nikjer videti razloga, da bi se morala pot takim ciljem utirati skrivoma. /.../ Razen če niso plemeniti cilji zavesa drobne Potemkinove vasi, za katero se dogajajo kakšne druge, veliko pomembnejše stvari.« (Perčič, 200, str. 281)

Zakaj pa sploh pride do teorij zarote? Kot pravi Vezjak: »...zdi se, da naše vrste poznavanja in védenja v svojem bistvu vedno bolj simulirajo paranoidno sumničavost.« (<https://vezjak.wordpress.com/2015/01/22/teorije-zarote-ki-izgledajo-teorija-zarote-ker-so-teorija-zarote/> - 22. 1. 2015).

Morda je to človeško strahospoštovanje do mogočnosti društev, kot je tudi prostožidarstvo. »... prostožidarstvo še danes privlači ljudi, ki bi v življenju radi naredili kaj več, nekaj tudi za druge ljudi, nekaj, kar bo ostalo za njimi.« (<http://www.prostožidarstvo.si/?ln=&s=17> – 16. 1. 2015)

3 METODOLOGIJA DELA

Pri raziskovanju sem uporabila naslednje metode dela:

- Delo z literaturo
- Anketiranje in analiza podatkov
- Statistična obdelava podatkov
- Intervju s slovenskimi prostožidarji (preko elektronske pošte, anonimno)

Literaturo sem poiskala v knjižnici in na medmrežju ter na podlagi pridobljenih podatkov primerjala operativno in spekulativno prostožidarstvo.

Anketni vprašalnik, ki je zajemal šest vprašanj pretežno polodprtega tipa, sem razdelila deveto- in srednješolcem (1., 3. letnik). Od 100 razdeljenih vprašalnikov so mi jih vrnilo 99 – od tega je sodelovalo 29 devetošolcev (30 %) in 70 srednješolcev (70 %). Anketiranje sem izvedla januarja 2015. Rezultate vprašalnika sem statistično obdelala in jih prikazala s pomočjo grafikonov.

Da bi pridobila še odgovore na vprašanja podobnih tem z vidika prostožidarjev, sem jim v intervjuju postavila 7 vprašanj. Navedena so v sklopu prilog. Intervju sem izvedla preko strežnika njihove spletne strani www.prostožidarstvo.si.

4 REZULTATI

Anketirani učenci in dijaki prostožidarstva na splošno niso poznali, kljub temu pa je v določenih vprašanjih mogoče zaslediti prepoznavanje nekaterih znakov in načel. Številni so tudi logično sklepali o današnji anonimnosti tajnih društev.

Kot sem že omenila, je na vprašanje, ali poznajo (pojem) prostožidarstvo, 72 % vprašanih odgovorilo »Ne«. Med tistimi, ki so prostožidarstvo poznali, je večina (79 %) odgovorila pravilno – *Prostožidarstvo je tajno društvo, ki odgovarja na filozofska in moralna vprašanja*. Preostala odgovora sta bila izbrana redkeje. 14 % anketiranih je menilo, da je prostožidarstvo arhitekturno društvo, ceh – kar bi lahko po določenih teorijah prav tako šteli kot pravilno. Prostožidarstvo je bilo navsezadnje v osnovi res ceh rokodelcev. Tretja trditev – *Prostožidarstvo je verska sekta*. – je bila izbrana najredkeje, in jo, glede na to, da prostožidarstvo kljub pogostemu povezovanju z vero ni bilo kot verska sekta nikoli potrjeno, štejemo za napačno.

Grafikon 1: Poznavanje pojma prostožidarstvo med anketiranimi

61 % učencev/dijakov o razširjenosti prostožidarstva v Sloveniji ni vedela, med tistimi, ki so se odločili za da ali ne, pa je prevladovalo mnenje, da je prostožidarstvo razširjeno tudi v Sloveniji.

Naslednje vprašanje se je navezovalo na področje delovanja *sodobnega* prostožidarstva. Večina (30 %) je povezala prostožidarstvo z arhitekturo, sledila je vera (22 %) in nato politika

(18 %). Pravilni odgovor je: »Prostozidarstvo je (izmed navedenih) najbolj povezano s kulturo.«

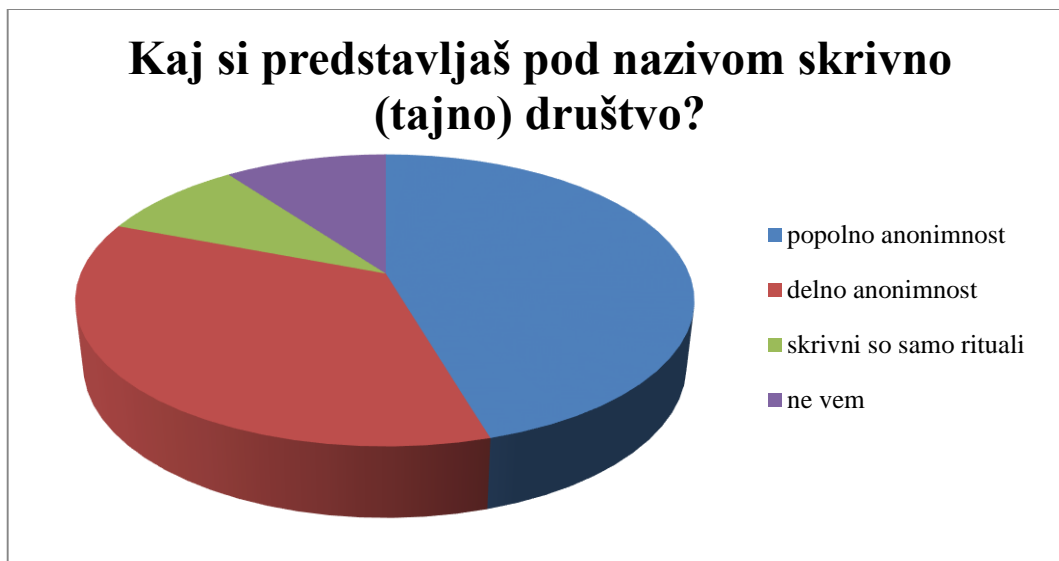
Grafikon 2: Odgovori anketiranih o področju delovanja prostozidarstva

55 od 99 (56 %) anketiranih o načelu prostozidarstva ni vedela. Pravilni odgovor, torej načelo prostozidarstva, je »Enotnost ne glede na verske, nacionalne, rasne in druge razlike.« – izbralo ga je 29 % vprašanih.

Tretjo hipotezo o anonimnosti »tajnih društev« sem ovrgla z odgovori anketiranih na naslednje vprašanje – *Prostozidarstvo je veljalo za skrivno društvo. Kaj si predstavljaš pod tem nazivom?* Predpostavila sem, da so današnja tajna društva delno anonimna, medtem ko so anketirani večinoma (46 %) menili, da se je ohranila popolna anonimnost. 35 % anketiranih je tajnim društvom pripisala delno anonimnost, 9 % pa manjšinsko. 10 vprašanih na vprašanje ni znalo odgovoriti.

Grafikon 3: Pomen naziva »tajno društvo« danes

Zadnje vprašanje je preverjalo poznavanje prostozidarskih znakov. Prikazani so bili trije – šestilo in kotnik, vsevidno oko, sidro in barka. 41 % je prepoznalo vsevidno oko, isto število vprašanih pa ni poznalo nobenega izmed prikazanih znakov. 3 vprašani so poznali simbol utemeljenega upanja – sidro in barko –, 11 % anketiranih pa šestilo in kotnik. Trije izmed anketiranih so poznali več prikazanih.

Z obravnavanjem pisnih virov in odgovori prostozidarjev sem potrdila svojo četrto hipotezo – teorije o izvoru prostozidarskih načel, izročila in njegovem nastanku so nejasne. Slednje je sicer jasno, glede na to, da nekateri njegov začetek umeščajo v 13. stoletje, nastanek njegovega izročila pa celo pred naše štetje, v svetoписemske čase. Kljub temu se vsi strinjajo, da je leto 1717 za sodobno prostozidarstvo velika prelomnica. Morda se je okoli tistega leta prostozidarstvo začelo bolj povezovati z vero, kar lahko sklepamo po delitvi na protestantsko, aristokratsko, katoliško prostozidarstvo... Zato ni čudno, da danes številni uvrščajo prostozidarstvo med verske sekte. Kljub temu člani to odločno zanikajo, prostozidarji sami so mi v intervjuju odgovorili, da je njihovo gibanje bolj povezano s kulturo kot z vero ali politiko – to naj bi bili celo prepovedani temi.

5 INTERPRETACIJA

Z raziskovalno nalogo sem hotela med drugim preveriti poznavanje prostožidarstva med učenci in dijaki. Raziskav na tem področju nisem zasledila. Z rezultati ankete sem dokazala nepoznavanje tega društva, med tistimi, ki so bili s prostožidarstvom seznanjeni, pa je prevladovalo mnenje o prostožidarstvu kot o humanitarnem društvu, ki odgovarja na filozofska in moralna, etična vprašanja – kar trdijo tudi prostožidarji sami. Kljub temu je bila moja domneva, da bo večina prepričana v željo po prevladi, zavrnjena. Številni so namreč, morda celo po občutku etike, kot načelo prostožidarstva izbrali enotnost med člani, ne glede na rasno, versko pripadnost in druge razlike. Mnogi so prepoznali znak vsevidnega očesa, verjetno zaradi povezovanja z Iluminati in podobnimi združenji. Kljub temu bi lahko prostožidarje res primerjali z Iluminati, oboji so namreč predmet konspiracij in teorij zarote, posledično preganjani tudi s strani cerkve. Tudi naslednje dejstvo nasprotuje zanikanju prostožidarjev glede religijske usmerjenosti – vera je bila namreč druga najbolj izbrana povezava s prostožidarstvom. Pravilna rešitev, oziroma najbolj pravilna, kot trdijo prostožidarji, je bila: »Prostožidarstvo je povezano s kulturo.« Slednji odgovor pa je bil med anketiranimi najredkeje izbran. Svoji prvi dve hipotezi sem torej potrdila.

S tretjo hipotezo sem raziskala anonimnost današnjih »tajnih« društev. Seveda naj bi ta naziv zagotavljal popolno anonimnost in jo mogoče včasih celo je. Tudi večina mojih anketirancev (46 %) je mnenja, da se je do danes ohranila anonimnost takšne razsežnosti, zato te hipoteze glede na javno mnenje nisem potrdila.

Danes pa so možnosti raziskave in iskanja podatkov tako rekoč neomejene – tako tudi najbolj skrivna društva niso več popolna neznanka. Prostožidarji sami so v intervjuju zatrdili, da masonstva ne uvrščamo med tajna društva – vsako leto morajo namreč pristojnemu uradu posredovati podatke o družbi, tudi o odgovornih osebah. Kot pravijo sami: »Boljša definicija je: smo društvo (organizacija), ki ima skrivnosti.«

Te »skrivnosti« pa lahko vodijo v različne hipoteze in prepričanja o nastanku, načelih in izvoru izročila prostožidarstva, kar sem tudi dokazala s svojo raziskovalno nalogo in tako potrdila četrto hipotezo. Raziskav na tem področju je seveda več, poleg številnih knjig slovenskih in tujih avtorjev ter filmov in serij, posnetih na podlagi tega društva. Omeniti

moram tudi diplomsko delo iz leta 2005 – Prostožidarska misel skozi čas, avtorice Nebojše Mijatović –, s katerim sem si pomagala tudi sama. Avtorica v svojem delu poleg opisovanja prostožidarstva na slovenskih tleh omenja tudi manipulacijo in, včasih celo nasilno, ohranjanje anonimnosti društva. Avtorji, kot so Perčič, Šömen in Binder, opozarjajo na različne hipoteze o nastanku prostožidarstva. Danes prostožidarstvo torej imenujemo spekulativno, sodobno; ob njegovih začetkih pa je bilo prostožidarstvo arhitekturno usmerjeno in ga zato imenujemo operativno. Morda so mi najboljši odgovor na vprašanje o razlikovanju med slednjima podali kar prostožidarji sami: »Grobi kamen so nekoč oblikovali dobesečno, s tolkačem in dletom, zdaj »klešemo sami sebe«, s pogovori, preučevanjem zgodovine, simbolov, predavanji, rituali. Kot pravimo: zidaki smo zdaj ljudje.«

Tudi večina anketiranih je prostožidarstvo povezala z arhitekturo. Verjetno je vzrok za slednje kar njegovo ime, ki pa se kljub sedanjim drugačnim načelom ni spremenilo.

Največ konspiracij seveda nastaja o načelih prostožidarstva, kot še ena posledica skrivnosti te bratovščine. Zlohotnost in željo po prevladi seveda pripisujejo tudi drugim skrivnim društvom – ki imajo verjetno dobre razloge za anonimnost. To je ena izmed najbolj opisanih tematik, ki se navezujejo na prostožidarstvo, morda pa tudi najbolj neutemeljena – navsezadnje le prostožidarji sami vedo o dogajanju med štirimi stenami.

»V prostožidarstvu vidimo duhovno gibanje, ki sega prek državnih meja in širi idejo humanizma ne glede na nacionalne, rasne, verske, ideološke in morebitne druge razlike./.../ Predstave o prostožidarski zvezi kot svetovni organizaciji z vodilno hierarhijo so zmotne./.../ Cilji po vsebini in sporočilu niso religiozni ali politični, ampak humanistični v najširšem pomenu besede. Po današnjem pojmovanju je prostožidarstvo oblika civilne družbe, ki si prizadeva za moralno in duhovno rast svojih članov, njena širša družbena vloga pa je izključno humanitarna.« (<http://prostožidarstvo.si/?ln=&s=17>)

Najmanj raziskano področje je verjetno izvor prostožidarskega izročila, morda zaradi širokega umeščanja hipotez. Nekatere namreč segajo celo v svetopisemske čase – graditelje Salomonovega templja naj bi nadzoroval eden izmed prvih mojstrov 3. stopnje, Hiram, ki je svoje življenje žrtvoval za ohranitev prostožidarskih skrivnosti. Podobne lastnosti – zaupnost, vdanost, zvestoba – odlikujejo prostožidarje še danes in sestavljajo tudi zaobljubo, ki jo kandidat izreče ob prehodu na višjo stopnjo.

Sama povezava prostožidarstva z gradnjo, arhitekturo pa naj bi izhajala iz rimskih časov, ko so se nekateri graditelji začeli ločevati od preostalih rokodelcev in se združevali v skupine. V tistih časih naj bi določili tudi tri redove – vajeniško, pomočniško in mojstrsko stopnjo – ter mesta, kjer so se srečevali, poimenovali lože.

6 ZAKLJUČEK

Rezultati ankete so pokazali nepoznavanje prostožidarstva med učenci in dijaki, s čimer sem potrdila svojo domnevo. Kot sem že vnaprej predpostavila, so številni prostožidarske znake, predvsem vsevidno oko, primerjali s simboli Iluminatov. Zanimivo je tudi, da so prostožidarstvo, takoj po arhitekturi, najbolj povezovali z vero, kar je, kot pravijo prostožidarji, sporno. Dan Brown je prostožidarstvo namreč opisal kot: »V svetu, v katerem se ljudje spopadajo glede tega, katera definicija Boga je pravilnejša, težko najdem ustrezne izraze spoštovanja do organizacije, v kateri ljudje različnih ver in prepričanj sedijo skupaj ...« Kultura, ki naj bi med drugimi humanitarnimi usmerjenostmi opisovala prostožidarstvo, je bila izbrana najredkeje. Večina ni bila seznanjena z načeli prostožidarstva in njegovo razširjenostjo v Sloveniji. Svoji prvi hipotezi sem torej potrdila.

Tretja hipoteza je povezana z anonimnostjo »tajnih« društev danes. Predpostavila sem delno anonimnost društev, pri tem pa upoštevala izboljšane možnosti iskanja podatkov danes. Kljub temu je večina anketiranih društvom tega kova pripisala popolno anonimnost. Prostožidarji so mi zatrdili, da njihova bratovščina ni skrivna, saj so lože povezane s pristojnim uradom. Tretjo hipotezo sem glede na javno mnenje in odgovor prostožidarjev ovrgla.

Četrta hipoteza ima morda še najbolj teoretično ozadje, vendar sem o njeni temi govorila tudi s prostožidarji. Predpostavila sem slabo razlikovanje med nekdanjim in sodobnim prostožidarstvom, kar se je pokazalo tudi med anketiranimi – s tem sem hipotezo potrdila. Raziskovala sem razlike med kamnoseškim in sodobnim prostožidarstvom. Med omenjenima oblikama lahko najdemo številne vzporednice, predvsem kar se tiče redov, združevanja v lože in značilnih pozdravov in znakov. Za prelomnico štejemo leto 1717, leto nastanka prve velike lože v Angliji. Po tej fazi je prostožidarstvo dobilo nove razsežnosti, tako v številu članov kot tudi glede vpliva po svetu. Načelo je postalo odgovarjanje na filozofska, moralna in etična vprašanja, ki pa ne zajemajo politike ali vere – ti temi naj bi bili celo prepovedani. Kot so mi povedali prostožidarji: »Grobi kamen so nekoč oblikovali dobesedno, s tolkačem in dletom, zdaj »klešemo sami sebe«, s pogovori, preučevanjem zgodovine, simbolov, predavanji, rituali.«

Namen moje raziskovalne naloge je bil povečati poznavanje prostožidarstva. Konspiracije izhajajo iz skrivnega delovanja prostožidarjev, za čimer gotovo stoji trden razlog – vpliv okolice. Upam, da sem z anketo katerega izmed učencev spodbudila k raziskovanju prostožidarstva kot humanitarnega in moralnega društva, ki se zavzema za enakopravnost.

Ezoterika prostožidarstva navsezadnje ne nakazuje zgolj na njegovo misterioznost, temveč tudi na različne vidike njegovega delovanja.

7 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Menim, da že sama načela prostožidarstva – morala, enakopravnost – kažejo na družbeno odgovornost. Z raziskovalno nalogo želim spremeniti neetično prepričanje nekaterih, kar se tiče konspiracij o zlohottnosti družbe. Prostožidarji, Židi in podobni so bili namreč že večkrat obtoženi za »zlo« sveta, posledično pa preganjani s strani cerkve. Z nalogo hočem opozoriti na spoštovanje človekovih pravic in etično obnašanje, ne glede na rasno ali versko pripadnost posameznika – kar gotovo podpira tudi prostožidarsko združenje.

8 VIRI IN LITERATURA

[1] D. A. Binder, Skrivna družba: Zgodovina in simbolika prostožidarjev, Celjska Mohorjeva družba, Celje 2008.

[2] A. Dvoršak, V znamenju lože, Delo - novice, Ljubljana 1994.

[3] N. Mijatović, Prostožidarska misel skozi čas:

<https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fdk.fdv.uni-lj.si%2Fdela%2FMijatovic-Nebojsa.PDF&ei=axbNVIyZKsn5UtqMgKgN&usg=AFQjCNFGSi-O0x43csqmE761Vq0358d8xg> (Dostop: 27.12.2015)

[4] T. Perčič, Prostožidarstvo: Zgodovina, obredi in zarote, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 2000.

[5] Prostožidarski simboli: <http://www.masonic-lodge-of-education.com/freemason-symbols.html> (Dostop 10.1.2015)

[6] Prostožidarstvo: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Prostožidarstvo> (Dostop 16.1.2015)

[7] B. Šomen, Molčeče nevidno bratstvo: Prostožidarstvo na Slovenskem, Založba Magnolija, Ljubljana 2002.

[8] Teorije zarote, ki izgledajo kot teorija zarote, ker so teorija zarote:

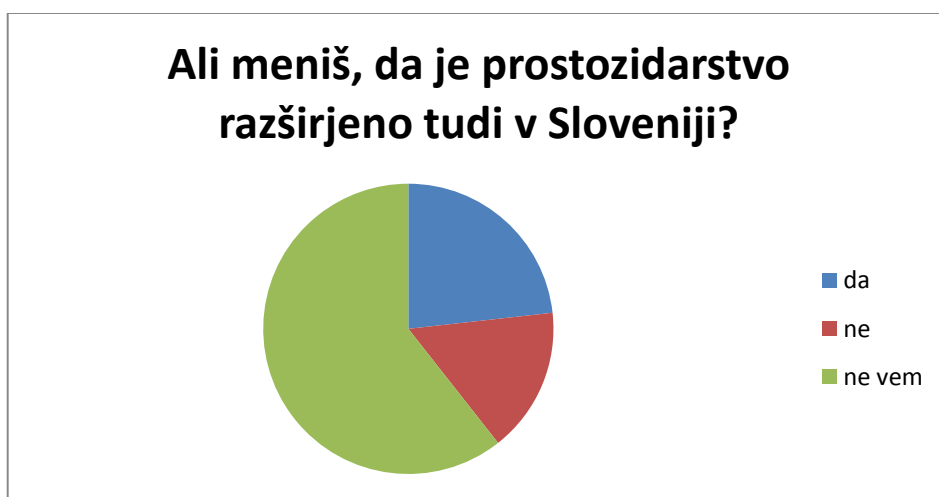
<https://vezjak.wordpress.com/2015/01/22/teorije-zarote-ki-izgledajo-teorija-zarote-ker-so-teorija-zarote/> (Dostop 22.1.2015)

[9] Velika Loža Slovenije: <http://prostožidarstvo.si/> (Dostop 15.1.2015)

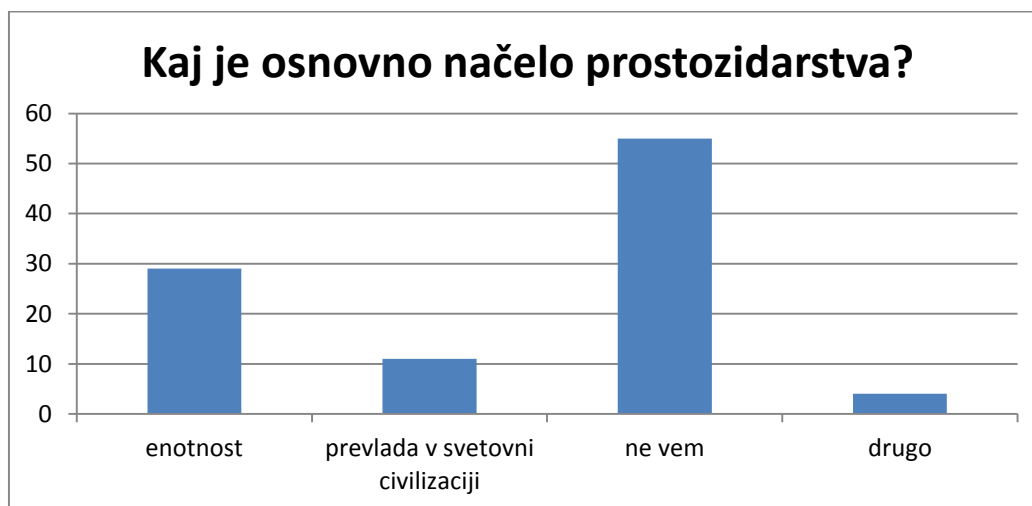
9 PRILOGE

9.1 Rezultati ankete (priloga 1)

Grafikon 4: Mnenje vprašanih o razširjenosti prostožidarstva v Sloveniji

Grafikon 5: Poznavanje osnovnega načela prostožidarstva med anketiranimi

Grafikon 6: Poznavanje razpoznavnih znakov prostožidarstva

9.2 Anketa za osnovno- in srednješolce (priloga 2)

ANKETA O PROSTOŽIDARSTVU

Pozdravljen,

sem učenka 9. razreda in pripravljam raziskovalno nalogo o prostožidarstvu. Anketa je anonimna, zato te prosim, da anketo izpolniš iskreno. Pridobljeni podatki bodo uporabljeni zgolj v raziskovalni nalogi.

Hvala za tvoj trud in čas.

1. Ali veš, kaj je prostožidarstvo?

a) ne

b) da

Če si obkrožil DA, potem obkroži še črko pred odgovorom, ki pravilno opisuje prostožidarstvo.

- a) Prostožidarstvo je arhitekturno društvo, ceh.
- b) Prostožidarstvo je (tajno) društvo, ki odgovarja na filozofska in moralna vprašanja.
- c) Prostožidarstvo je verska sekta.

2. Ali meniš, da je prostožidarstvo razširjeno tudi v Sloveniji?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

3. S čim misliš, da je sodobno prostožidarstvo najbolj povezano?

- a) z vero
- b) s kulturo
- c) z arhitekturo
- d) z politiko
- e) drugo: _____

4. Kaj je po tvojem mnenju osnovno načelo prostožidarstva?

- a) Enotnost, ne glede na verske, nacionalne, rasne in druge razlike.
- b) Prevlada v svetovni civilizaciji.
- c) Ne vem.

d) drugo: _____

5. Prostožidarstvo je veljalo za skrivno društvo. Kaj si predstavljaš pod tem nazivom?

a) popolno anonimnost (neznana so načela, pripadniki, rituali in drugo)

b) delno anonimnost (društvo je dobro poznano, pripadniki so neznani)

c) skrivni so samo rituali, vse ostalo je dobro poznano (tudi imena pripadnikov)

d) drugo: _____

6. Ali poznaš katerega izmed naslednjih razpoznavnih znakov prostožidarstva? Obkroži.

a) – šestilo in kotnik

b) – vsevidno oko

c) – sidro in barka

d) Ne poznam nobenega od prikazanih.

9.3 Vprašanja za intervju s prostožidarji (priloga 3)

1. Prostožidarstvo je bilo originalno arhitekturno društvo. Ali je zdaj bolj povezano z vero, kulturo ali politiko? Bi lahko današnje prostožidarstvo označili za »sodobno«, glede na dolgo preteklost, ki jo ima?
2. Ali je zanimanje za prostožidarstvo in njegovo poznavanje v Sloveniji dobro? Okvirno, koliko članov ima Velika loža prostožidarstva v Sloveniji, in ali prevladujejo moški ali ženske? Zavedam se, da je identiteta članov anonimna, zato na vprašanje odgovorite zgolj, če Vam slednje ustreza.
3. Kaj je osnovno načelo, cilj prostožidarstva?
4. Veliko ljudi po svetu, kljub temu da ne pripadajo loži prostožidarjev, se zanima za rituale in mejnike prostožidarstva. Kaj torej danes pomeni naziv »tajno društvo«?
5. Zakaj, po vašem mnenju, številni povezujejo prostožidarstvo s prevlado v svetu?
6. Na Vaši spletni strani omenjate vizionarsko moč prostožidarstva. Menite, da je zaradi nje toliko ljudi zainteresiranih v prostožidarstvo ali pa je povezana s številnimi dosežki prostožidarjev, ki so sledili v pomembne zgodovinske prelomnice (omenjate prvo osebo na Luni, evropsko himno ...)?
7. Ali obstajajo v prostožidarstvu redi ali stopnje? Če da, mi lahko zaupate, kakšne narave so »preizkusi« (povezani z mišljenjem, dejanji ...)?